

III INCOTERMS 2010

1. Pojam i značaj uslova isporuke u prodajnom ugovoru

Kod ugovaranja medjunarodne prodaje robe, ugovorne strane žele da obezbede zadovoljenje svojih interesa koji se ogleda u razmeni upotrebnih vrednosti. Za prodavca tu upotrebnu vrednost čini novac, a za kupca roba. Da bi ugovorne strane realizovale kupovinu, odnosno prodaju na zadovoljavajući način, neophodno je da medjusobne obaveze i odgovornosti definišu na siguran, jednostavan i jasan način .

Bitni elementi prodajnog ugovora su:

- prodavac i kupac (ugovorne strane),
- vrsta robe, količina, kvalitet, pakovanje i sl.,
- ugovorena cena i način plaćanja,
- uslovi isporuke (terms of delivery),
- vreme i dinamika isporuke,
- kontrola kvaliteta i kvantiteta,
- dokumenti,
- odgovornost i ograničenja odgovornosti,
- trajanje ugovora,
- viša sila,
- nadležno pravo i rešavanje sporova,
- mesto i datum zaključenja i sl.

Uslovi isporuke definišu sledeće detalje:

- vreme, način i mesto isporuke robe,
- vreme, način i mesto razdvajanja obaveza,
- vreme, način i mesto raspodele troškova i
- vreme, način i mesto prelaska rizika sa prodavca na kupca.

Ovi momenti pravno su nezavisni pojmovi, ali su u realizaciji ugovora povezani i praktično i pravno u jednu celinu. Isporuka definiše vreme, mesto i način prelaska obaveza, troškova i rizika sa prodavca na kupca. Prelaz troškova definiše mesto i momenat od koga transportni i svi troškovi koji su u vezi sa robom padaju na teret kupca. Prelaz rizika je definisan mestom i momentom od koga sve štete u slučaju gubitka ili oštećenja na robi padaju na teret kupca.

Poznavanje sadržaja i značenja ovih termina od ogromnog je značaja za sve učesnike u ugovaranju i izvršenju prodajnog posla, jer se na taj način eliminiše mogućnost različitog tumačenja razgraničenja obaveza prodavca i kupca.

Prvu verziju pravila za korišćenje termina u unutrašnjoj i međunarodnoj trgovini Incoterms (ICC rules for the use of domestic and international trade terms), sačinila je Medjunarodna trgovinska komora davne 1936. godine sa izmenama i dopunama 1953., 1967., 1976., 1980., 1990., 2000. i najnoviju 2010. godine. Incoterms čini skup pravila kojima se na jedinstven način definišu svi momenti razgraničenja troškova i rizika u medjunarodnoj prodaji. Ova su pravila prihvaćena pod nazivom INCOTERMS

(INternational COmercial TERMS), a najnovija verzija pod nazivom Incoterms 2010 stupiće na snagu 1. januara 2011.

Ugovorena pravilo sa mestom i tačkom isporuke robe unutar tog mesta, kao i pozivom na zbirku pravila sa godinom izdanja u trgovačkoj praksi nazivaju se uslovi isporuke (Delivery terms):

Na primer : FCA (Beograd, Slobodna Zona), Incoterms 2010.

pri čemu je:

**FCA - osnovna klauzula, troslovna skraćenica,
Beograd - mesto isporuke kao geografski pojam,
Slobodna zona – tačka isporuke (puna adresa) i
Incoterms 2010 - poziv na ugovorenu zbirku pravila
sa godinom izdanja.**

2. Klasifikacija pravila Incoterms 2010.

Radi lakšeg snalaženja u korišćenju Incoterms pravila ona su grupisana u dve grupe:

a) Pravila za svaki vid ili vidove prevoza:

**EXW (Ex Works) – Franko fabrika
FCA (Free Carrier) – Franko prevoznik
CPT (Carriage paid to) – Prevoz plaćen do
CIP (Carriage and insurance paid to) – Prevoz i osiguranje plaćeni do
DAT (Delivered at terminal) – Isporučeno na terminalu
DAP (Delivered at place) – Isporučeno u mestu
DDP (Delivered, duty paid) – Isporučeno sa plaćenim dažbinama**

b) Pravila za pomorski i transport unutrašnjim plovnim putevima

**FAS (Free alongside ship) – Franko uz bok broda
FOB (Free on board) – Franko brod
CFR (Cost and freight) – Troškovi i vozarina
CIF (Cost, insurance and freight) – Troškovi, osiguranje i vozarina**

3. Novine u Incotermsu 2010

U Incoterms 2010 uvedene su dve nove klauzule DAT i DAP, a u odnosu na Incoterms 2000 ukinute su DAF, DES, DEQ i DDU.

Uvedena je i nova klasifikacija prema vidu transporta na ona pravila koja se mogu koristiti za svaki vid prevoza i one koja se mogu koristiti isključivo za vodni transport.

Elektronski dokumenti u potpunosti su izjednačeni sa papirnim ukoliko su ugovorne strane sa tim saglasne.

Prvi put se spominju bezbednosne saglasnosti i obaveza ugovornih strana da razmenjuju informacije u vezi sa tim kako sa aspekta zaštite životne sredine tako i sa aspekta bezbednosti ljudi i prevoznih sredstava tokom prevoza robe.

PRAVILA ZA SVE VIDOVE TRANSPORTA

1. EXW (EX WORKS) (... place of delivery) Incoterms 2010

Franko fabrika (... mesto isporuke) Incoterms 2010

Franko fabrika znači da prodavac vrši isporuku kada stavi robu na raspolaganje kupcu u prodavčevim prostorijama ili u drugom ugovorenom mestu (skladište, pogon, fabrika, itd). Prodavac nema obavezu da utovari robu na vozilo koje je odredio kupac niti da ocarini robu za izvoz, kao ni obavezu pribavljanja izvoznih dozvola, saglasnosti i sl.

Prodavac je dužan:

- da obezbedi robu pakovanu a uoičajen način i trgovačku fakturu shodno prodajnom ugovoru, kao i druge dokaze o usaglašenosti koji se mogu tražiti ugovorom,
- da stavi robu na raspolaganje kupcu ugovorenog dana ili unutar ugovorenog roka.u tački isporuke unutar ugovorenog mesta,
- ako tačka unutar ugovorenog mesta nije ugovorena, ili ako ima više pogodnih tačaka, prodavac može izabrati tačku u mestu isporuke koja je najsvrsishodnija
- da palti one troškove kontrole koji su potrebni da bi izvršio isporuku,
- da kupcu dostavi obeveštenje koje mu omogućuje preuzimanje isporuke,
- da plati sve troškove i snosi sve rizike od manjka ili oštećenja na robi do momenta isporuke,
- da pruži pomoć kupcu, na njegov zahtev, rizik i trošak, u pribavljanju informacija i dokumenata koji su kupcu potrebni da za izvoz, uvoz ili transport robe

Kupac je dužan:

- da plati robu po ceni iz prodajnog ugovora,
- da preuzme isporuku u prodavčevim prostorijama dogovorenog datuma ili unutar ugovorenog roka
- da snosi sve troškove i sve rizike od manjka ili oštećenja na robi od momenta isporuke
- da snosi troškove i rizike pribavljanja izvoznih dozvola ili saglasnosti, troškove kontrole robe koje su propisali organi zemlje izvoza, troškove utovara robe u vozilo koje je nominovao, kao i da obavi izvozno carinjenje u zemlji prodavca I plati sve izvozne dažbine
- ukoliko propusti da kupcu dostavi detaljno obaveštenje o vremenu i mestu preuzimanja isporuke, da snosi sve troškove i rizike od ugovorenog datuma ili datuma isteka ugovorenog roka,
- da prodavcu obezbedi dokaz o preuzimanju isporuke
- da plati prodavcu troškove koje je ovaj imao u pružanju pomoći dokumenata i informacija potrebnih za izvoz iz zemlje prodavca

2. F C A (Free carrier) (... named place of delivery)**Franko prevoznik (... ugovoreno mesto isporuke)**

Franko prevoznik znači da je prodavac izvršio isporuku kada je robu, ocarinjenu za izvoz, predao prevozniku imenovanom od kupca u ugovorenoj tački unutar ugovorenog mesta.

Isporuka je izvršena :

- a. Ako je ugovoreno mesto u prodavčevim prostorijama, kada je roba utovarena na prevozno sredstvo koje je obezbedio kupac,

- b. U svakom drugom slučaju, kada je roba stavljena na raspolaganje prevozniku, ili drugom licu koga je imenovao kupac, na prodavčevom prevoznom sredstvu neistovareno.

Prodavac je dužan:

- da obezbedi robu pakovanu na uobičajen način i trgovačku fakturu shodno prodajnom ugovoru, kao i druge dokaze o usaglašenosti koji se mogu tražiti ugovorom,
- da stavi robu na raspolaganje prevozniku koga je imenovao kupac u ugovorenoj tački isporuke ugovorenog datuma ili unutar ugovorenog roka za isporuku,
- da snosi troškove pribavljanja izvozne dozvole i drugih saglasnosti za izvoz, kao i da obavi izvozno carinjenje i plati sve dažbine za izvoz,
- da plati one troškove kontrole koji su potrebni za isporuku, kao i troškove kontrole pre otpreme koju propišu organi zemlje izvoza,
- da obavesti kupca o spremnosti robe za isporuku,
- da snosi sve troškove i rizike od manjka ili oštećenja na robi do momenta predaje robe prevozniku koga je imenovao kupac,
- ako nema preciznih instrukcija od kupca, prodavac može isporučiti robu za prevoz na način koji je uslovljen vidom transporta i / ili količinom i / ili prirodom robe,
- ako kupac zatraži ili ne izda blagovremene instrukcije za otpremu robe, prodavac može zaključiti ugovor o prevozu pod uobičajenim uslovima na rizik i o trošku kupca,
- da obezbedi, o svom trošku, uobičajeni dokaz o isporuci robe. Ukoliko taj dokaz nije transportni dokument, prodavac je dužan da kupcu pruži, na kupčev zahtev, rizik i trošak, svaku pomoć u pribavljanju transportnog dokumenta za ugovor o prevozu
- da kupca detaljno obavesti o izvršenoj isporuci ili o tome da prevoznik nije preuzeo robu unutar ugovorenog roka.

Kupac je dužan:

- da plati robu po ceni iz prodajnog ugovora,
- da preuzme isporuku ugovorenog datuma ili unutar ugovorenog roka u tački isporuke unutar ugovorenog mesta, kao i da prihvati dokaz o isporuci,
- da snosi sve troškove i rizike od manjka ili oštećenja na robi od momenta kada je roba utovarena na vozilo ili je predata na staranje prevozniku ili nekom drugom licu koga je on imenovao,
- da obavesti prodavca dovoljno vremena unapred o vidu prevoza, imenu prevoznika ili drugog lica koje je određeno da preuzme isporuku, odabranom vremenu, mestu i tački preuzimanja isporuke
- ukoliko propusti da obavesti prodavca o imenovanju prevoznika, ili ne dostavi odgovarajuće instrukcije ili prevoznik ne preuzme robu, snosi sve troškove i rizike od manjka ili oštećenja na robi od ugovorenog datuma ili datuma isteka roka za isporuku pod uslovom da je roba jasno identifikovana kao ugovorna roba,
- da ugovori, o svom trošku i na svoj rizik, prevoz robe od mesta isporuke,
- da plati sve dažbine, poreze i druge troškove, kao i troškove obavljanja carinskih formalnosti koji se plaćaju na uvoz robe.

3. C P T (Carriage paid to ...) (... named place of destination) Prevoz plaćen do ... (... naznačeno mesto odredišta)

"Prevoz plaćen do" znači da je prodavac izvršio isporuku kada je robu predao prevozniku ili drugom licu koje je on imenovao u tački isporuke unutar mesta otpreme, ali je dužan da zaključi ugovor o prevozu i plati troškove prevoza do naznačenog odredišta. Rizici od manjka ili oštećenja na robi prelaze na kupca kada prodavac preda

robu prevozniku, a ako se za prevoz do odredišta koristi više uzastopnih prevoznika, rizici prelaze kada je roba isporučena prvom prevozniku. Kod ovog pravila vreme i mesto prelaska rizika i raspodele troškova ne podudaraju se.

Prodavac je dužan:

- da obezbedi robu pakovanu na uobičajeni način, trgovačku fakturu i druge dokaze o usaglašenosti u skladu sa prodajnim ugovorom,
- da pribavi izvoznu dozvolu i druga propisana odobrenja, da obavi carinske formalnosti za izvoz i tranzit do zemlje odredišta, kao i da plati sve dažbine, poreze i druge troškove koji se plaćaju prilikom izvoza,
- da plati sve troškove koji se odnose na robu do momenta njene predaje prevozniku u mestu otpreme, uključujući troškove utovara robe u prevozno sredstvo,
- da ugovori prevoz i plati troškove prevoza do tačke isporuke u mestu odredišta i, ukoliko iz ugovora o prevozu tako proističe, da plati sve tranzitne troškove i troškove istovara na odredištu,
- da o svom trošku obezbedi uobičajeni transportni dokument ili dokumente ili odgovarajuću elektronski zapis za ugovoreni prevoz, a ako ima više uzastopnih prevoznika, odnosno više transportnih dokumenata, prodavac je dužan da obezbedi sve te dokumente koji će omogućiti kupcu da zahteva robu od prevoznika u mestu odredišta, kao i da omogući kupcu da proda robu u tranzitu,
- da obavesti kupca da je roba isporučena i da mu pruži pomoć, na njegov zahtev, rizik i trošak, u pribavljanju dokumenata i informacija koje su kupcu potrebne za uvoz ili dalji transport robe.

Kupac je dužan:

- da plati robu po ceni iz prodajnog ugovora,
- da preuzme isporuku u mestu otpreme, da prihvati transportni dokument i da primi robu od prevoznika u mestu, odnosno tački odredišta,
- da snosi sve rizike od manjka ili oštećenja na robi od momenta kada je predata prevozniku u mestu, odnosno tački otpreme,

- da plati sve troškove od momenta isporuke koji nisu na teret prodavca, troškove na robi dok je u tranzitu i troškove istovara ukoliko nisu na teret prodavca po osnovu ugovora o prevozu,
- da plati sve troškove i snosi sve rizike, ukoliko propusti da prodavcu dostavi blagovremene instrukcije za otpremu od ugovorenog datuma ili od datuma isteka ugovorenog roka,
- da plati sve dažbine, poreze i druge troškove koji se plaćaju na uvoz robe, kao i da obavi uvozne carinske formalnosti
- da nadoknadi prodavcu sve troškove koje i izdatke koje je prodavac imao po njegovom zahtevu i
- da prodavcu obezbedi ili pruži pomoć, na njegov zahtev, rizik i trošak, sve dokumente i informacije koje su potrebne za izvoz i transport robe.

4. CIP (Carriage & Insurance paid to)(... named place of destination)

Prevoz i osiguranje plaćeni do (... naznačeno mesto odredišta)

"Prevoz i osiguranje plaćeni do" znači da je prodavac izvršio isporuku kada preda robu prevozniku koga je on imenovao u mestu otpreme, ali je dužan da plati troškove prevoza do ugovorenog odredišta. Medjutim, prema odredbama CIP pravila, prodavac je takođe dužan da ugovori osiguranje sa minimalnim pokrićem protiv kupčevog rizika od gubitka ili oštećenja na robi za vreme prevoza i plati premiju osiguranja.

Prodavac je ispunio svoju obavezu kada je predao robu prevozniku ugovorenog datuma ili unutar ugovorenog roka, a ne kada je roba stigla u mesto odredišta, što znači da se prelaz rizika i raspodela troškova sa prodavca na kupca ne odvijaju u isto vreme i na istom mestu.

Prodavac je dužan:

- da obezbedi robu pakovanu na uobičajen način, trgovačku fakturu i druge dokaze o usaglašenosti shodno prodajnom ugovoru,

- da pribavi dozvolu i propisana odobrenja za izvoz, obavi carinske formalnosti za izvoz i tranzit, kao da i plati sve dažbine, poreze i druge naknade koje se plaćaju prilikom izvoza,
- da plati sve troškove koji se odnose na robu do momenta njene predaje prevozniku u mestu otpreme uključujući i troškove utovara na vozilo,
- da zaključi ugovor o prevozu i plati troškove prevoza do ugovorene tačke u mestu odredišta, da plati tranzitne troškove i troškove istovara, ukoliko proističu iz ugovora o prevozu,
- da zaključi ugovor o osiguranju protiv kupčevog rizika sa minimalnim pokrićem (prema setu klauzula "C" Institutskih klauzula o osiguranju robe) i da kupcu dostavi polisu osiguranja ili drugi dokument o osiguranju,
- da snosi sve rizike od manjka ili oštećenja na robi do momenta isporuke, odnosno predaje robe prevozniku u mestu otpreme, ali ne i do mesta odredišta,
- da obezbedi i dostavi kupcu odgovarajući transportni dokument(a) ili elektronski zapis, koji će omogućiti kupcu da zahteva robu od prevoznika u mestu odredišta ili da je proda tokom prevoza,
- da obavesti kupca da je roba otpremljena i da mu pruži pomoć, na njegov zahtev, rizik i trošak, u pribavljanju dokumenata i informacija, koje su kupcu potrebne za uvoz i dalji transport robe.

Kupac je dužan:

- da plati robu po ceni iz prodajnog ugovora,
- da preuzme isporuku od prodavca u mestu otpreme, da prihvati transportni dokument i da primi robu od prevoznika u mestu, odnosno tački odredišta,
- da plati sve troškove i snosi sve rizike ukoliko propusti da prodavcu dostavi blagovremene instrukcije za otpremu robe,
- da snosi sve rizike od manjka ili oštećenja na robi od momenta kada je ona predana prevozniku u mestu, odnosno tački otpreme, kao i troškove dodatnog osiguranja, ukoliko je to zatražio od prodavca,

- da plati sve troškove i izdatke koji se odnose na robu dok je u tranzitu, kao i troškove istovara, ako nisu na teret prodavca po osnovu ugovora o prevozu,
- da obezbedi i plati troškove obezbeđenja uvozne dozvole i drugih odobrenja i sve dažbine, poreze i druge izdatke koje se plaćaju na uvoz robe, kao i obavljanje uvoznih carinskih formalnosti,
- da prodavcu nadoknadi sve troškove i izdatke, koje je prodavac imao po njegovom zahtevu,
- da prodavcu obezbedi ili pruži pomoć oko pribavljanja informacija i dokumenata koja su prodavcu potrebna za izvoz, transport i osiguranje robe.

5. DAT (Delivered at terminal) (... named terminal)

Isporučeno na terminalu (... naznačeni terminal)

"Isporučeno na terminalu" znači da prodavac vrši isporuku kada robu stavi na raspolaganje prodavcu na imenovanom terminalu u imenovanoj luci ili mestu odredišta istovarenu sa prispelog prevoznog sredstva ugovorenog datuma ili unutar ugovorenog roka. "Terminal" podrazumeva mesto ili uređen prostor, pokriven ili ne, kao što je keaj, skladište, kontejnerski terminal, kao i drumski, železnički ili avio robni terminal.

Prodavac je dužan:

- da obezbedi robu pakovanu na uobičajeni način, trgovačku fakturu i druge dokumente o usaglašenosti shodno prodajnom ugovoru,
- da pribavi izvoznju dozvolu i druga odobrenja za izvoz i tranzit robe, obavi izvizne carinske formalnosti i plati sve dažbine, poreze i druge izdatke koji se plaćaju prilikom izvoza,
- da plati sve troškove prevoza robe do odredišta, kao i troškove istovara na ugovorenom terminalu u mestu odredišta,
- da snosi sve rizike od manjka ili oštećenja na robi do momenta njene predaje primaocu na ugovorenom terminalu,

- da dostavi kupcu odgovarajući dokument koji će mu omogućiti da preuzme isporuku na ugovorenom terminalu,
- da obavesti kupca da je roba dopremljena do ugovorenog terminala, kao i da mu pruži pomoć u pribavljanju dokumenata i informacija potrebnih za uvoz i dalji transport robe.

Kupac je dužan:

- da plati robu po ceni iz prodajnog ugovora,
- da preuzme isporuku na ugovorenom terminalu, prihvati dokument o isporuci, kao i da primi robu od operatera terminala,
- da plati sve troškove i snosi sve rizike ukoliko nije prodavcu dostavio blagovremene instrukcije za otpremu robe,
- da snosi sve troškove i rizike od manjka ili oštećenja na robi od momenta kada je ona istovarena u ugovorenom terminalu,
- da pribavi o svom trošku uvozu dozvolu i druga odobrenaja, obavi uvozne carinske formalnosti, kao i da plati sve dažbine, poreze i druge izdatke koji se plaćaju na uvoz robe,
- da prodavcu plati sve troškove i izdatke koje je prodavac imao u pribavljanju dokumenata i informacija po njegovom zahtevu,
- da prodavcu pruži pomoć u pribavljanju informacija i dokumenata potrebnih za izvoz i transport robe do odredišta.

<p>6. DAP (Delivered at place) (... named place of destination)</p>

<p>Isporučeno u mestu (... naznačeno mesto odredišta)</p>
--

"Isporučeno u mestu" znači da prodavac vrši isporuku kada je rob stavljena na raspolaganje kupcu, neocarinjenu za uvoz i neistovarenu iz prispelog prevoznog sredstva, u naznačenom mestu odredišta ugovorenog datuma ili unutar ugovorenog roka.

Prodavac je dužan:

- da obezbedi robu pakovanu na uobičajeni način, trgovačku fakturu i druge dokumente o usaglašenosti shodno prodajnom ugovoru,
- da pribavi izvoznu dozvolu i druga odobrenja, obavi izvozne carinske formalnosti i plati sve dažbine, poreze i druge izdatke koji se plaćaju prilikom izvoza,
- da ugovori prevoz i plati troškove prevoza do ugovorenog terminala i snosi sve rizike od manjka ili oštećenja na robi dok ne bude isporučena u mestu odredišta,
- da dostavi kupcu odgovarajući transportni dokumen(a) ili elektronski zapis, koji će kupcu omogućiti da zahteva i preuzme robu od prevoznika u mestu odredišta,
- da kupcu dostavi informacije o otpremi i kretanju robe, kao i da mu pruži pomoć u pribavljanju dokumenata i informacija za uvoz i eventualni dalji transport robe.

Kupac je dužan:

- da plati robu po ceni iz prodajnog ugovora
- da preuzme isporuku od prodavca, prihvati transportni dokument i primi robu od prevoznika u mestu odredišta,
- da plati sve dodatne troškove i snosi sve rizike ukoliko propusti da prodavcu dostavi blagovremene instrukcije za otpremu,
- da snosi sve rizike od manjka ili oštećenja na robi od momenta preuzimanja isporuke u mestu odredišta,
- da plati troškove istovara robe u mestu odredišta, ukoliko ovi troškovi ne padaju na teret prodavca po osnovu ugovora o prevozu,
- da pribavi o svom trošku uvoznu dozvolu i druga odobrenja, obavi uvozne carinske formalnosti, kao i da plati sve dažbine, poreze i druge izdatke koji se plaćaju pri uvozu robe,
- da plati prodavcu sve troškove i izdatke koje je prodavac imao prilikom pribavljanja dokumenata i informaciju po zahtevu kupca i

- da prodavcu pruži pomoć u pribavljanju dokumenata i informacija za izvoz i transport robe.

<p>7. D D P (Delivered duty paid) (... named place of destination) Isporučeno i ocarinjeno (naznačeno mesto odredišta)</p>
--

"Isporučeno sa plaćenim dažbinama" znači da prodavac vrši isporuku kada je robu stavio na raspolaganje kupcu, ocarinjenu za uvoz na prispelom prevoznom sredstvu, spremnu za istovar (neistovarenu) u naznačenom mestu odredišta. Prodavac snosi sve troškove i sve rizike uključene u dopremu robe do toga mesta i ima obavezu da ocarini robu ne samo za izvoz, već i za uvoz, kao i da plati sve dažbine, poreze i druge troškove za izvoz i uvoz robe.

Prodavac je dužan:

- da obezbedi robu pakovanu na uobičajen način, trgovačku fakturu i druge dokumente o usaglašenosti shodno prodajnom ugovoru,
- da pribavi izvoznju i uvoznju dozvolu i druga odobrenja, obavi izvozne i uvozne carinske formalnosti, kao i da plati sve dažbine, poreze i druge troškove koji se plaćaju i prilikom izvoza i prilikom uvoza,
- da ugovori prevoz i plati sve troškove, kao da snosi sve rizike od manjka ili oštećenja na robi do momenta isporuke u mestu odredišta,
- da kupcu dostavi odgovarajući transportni dokument(a) ili elektronski zapis, koji će kupcu omogućiti da zahteva i preuzme robu od prevoznika u mestu odredišta i
- da kupcu dostavi informacije o otpremi i kretanju robe koje kupcu omogućuju da nesmetano preuzme robu.

Kupac je dužan:

- da plati robu po ceni iz prodajnog ugovora,
- da preuzme isporuku od prodavca, prihvati dokument o isporuci i primi robu od prevoznika u mestu isporuke,
- da plati sve dodatne troškove i snosi sve rizike ukoliko propusti da prodavcu dostavi blagovremene instrukcije za otpremu robe,
- da plati sve troškove i snosi sve rizike od manjka ili oštećenja na robi od momenta njenog prijema od prevoznika,
- da plati troškove istovara robe, ukoliko ne padaju na trošak prodavca na osnovu ugovora o prevozu i
- da prodavcu pruži pomoć u pribavljanju dokumenata i informacija koje su mu potrebne za izvoz, uvoz i transport robe.

PRAVILA ZA POMORSKI I TRANSPORT UNUTRAŠNjim PLOVNIM PUTEVIMA

**8. F A S (Free alongside ship) (...named port of shipment)
Franko uz bok broda (... ugovorena luka otpreme)**

"Franko uz bok broda" znači da prodavac vrši isporuku kada je roba postavljena uz bok broda, imenovanog od kupca, u tački isporuke unutar ugovorene luke otpreme. Prodavac je dužan da isporuči robu uz bok broda ili da obezbedi da bude tako isporučena, pri čemu izraz "da obezbedi" omogućuje više uzastopnih prodaja robe tokom transporta ("lančana prodaja", engl. "string sales").

Prodavac je dužan:

- da obezbedi robu pakovanu na uobičajeni način, trgovačku fakturu i druga dokumenta o usaglašenosti ugovorenog datuma ili unutar ugovorenog roka u skladu sa prodajnim ugovorom,
- da o svom trošku pribavi izvoznu dozvolu ili drugo zvanično odobrenje, obavi izvozne carinske formalnosti i plati sve carinske, poreske i druge izvozne dažbine prema propisima zemlje izvoza,
- da plati sve trokove dopreme robe do tačke isporuke unutar luke otpreme i da snosi sve rizike od manjka ili oštećenja na robi do te tačke i momenta isporuke,
- da obezbedi i dostavi kupcu uobičajeni dokaz o isporuci, a ukoliko taj dokaz nije transportni dokument, dužan je da kupcu pruži pomoć u pribavljanju tog dokumenta, ali na kupčev rizik i trošak,

- da kupcu dostavi informacije sa dovoljno detalja o spremnosti robe za isporuku, kao i informacije o tome da je brod, koga je imenovao kupac, propustio da preuzme robu unutar ugovorenog roka,
- da pruži pomoć kupcu u pribavljanju dokumenata i informacija koje su mu potrebne za dalji transport i uvoz robe, ali na kupčev rizik i trošak i
- da plati kupcu troškove i izdatke koje je ovaj imao pružajući mu pomoć u pribavljanju dokumenata i informacija koje su mu bile potrebne za izvoz i transport robe do luke otpreme.

Kupac je dužan:

- da plati robu po ceni iz prodajnog ugovora,
- da preuzme isporuku od prodavca, prihvati dokument o isporuci i primi robu uz bok broda (na keju, obali, barži i sl.) u luci otpreme ugovorenog datuma ili unutar ugovorenog roka za otpremu,
- da plati troškove ukrcanja robe na brod, ugovri i plati troškove prevoza od ugovorene luke otpreme, kao i da snosi sve rizike od manjka ili oštećenja na robi od momenta preuzimanja robe u tački isporuke unutar luke otpreme,
- da dostavi prodavcu informacije o imenovanju broda, datumu dolaska u luku otpreme i dozvoljenom vremenu za ukrcaj unutar ugovorenog roka,
- da plati dodatne troškove i snosi sve rizike od ugovorenog datuma ili datuma isteka ugovorenog roka, ukoliko propusti da dostavi prodavcu informacije u vezi broda, ili brod ne stigne na vreme u luku otpreme, ili nije u stanju da preuzme svu robu ili prestane da prima robu pre isteka ugovorenog roka,
- da pribavi uvoznju dozvolu i druga odobrenja, obavi uvozne carinske formalnosti i plati sve dažbine, poreze i izdatke koji se plaćaju pri uvozu i
- da prodavcu pruži pomoć u pribavljanju dokumenata i informacija koje su potrebne za izvoz i transport robe do luke otpreme, ali na prodavčev rizik i trošak.

<p>9. F O B (Free on Board) (... named port of shipment)</p>
--

<p>Franko brod (... ugovorena luka otpreme)</p>

"Franko brod" znači da je prodavac vrši isporuku kada je roba ukrcana na brod koga je imenovao kupac u ugovorenoj tački unutar luke otpreme ili da obezbedi da je na taj

način isporučena ugovorenog datuma ili unutar ugovorenog roka roka za isporuku, kao i na način uobičajen u luci otpreme.

Prodavac je dužan:

- da obezbedi robu pakovanu na uobičajen način, trgovačku fakturu i druge dokumente o usaglašenosti ugovorenog datuma ili unutar ugovorenog roka u skladu sa prodajnim ugovorom,
- da pribavi o svom trošku i na sopstveni rizik izvoznu dozvolu i druga odobrenja, obavi izvozne carinske formalnosti i plati sve carinske, poreske i druge dažbine prilikom izvoza,
- da ugovori i plati sve troškove dopreme robe do luke otpreme, troškove ukrcaja robe na brod, kao i da snosi sve rizike od manjka ili oštećenja na robi do momenta završetka ukrcaja,
- da pribavi i dostavi kupcu uobičajeni dokument o isporuci i, ako se taj dokument izdaje u više originala, dužan je da kupcu dostavi pun set tog dokumenta,
- da kupcu dostavi potpune i blagovremene informacije o završetku ukrcaja robe, kao i o tome da brod nije preuzeo robu unutar ugovorenog roka,
- da kupcu pruži pomoć u pribavljanju dokumenata i informacija potrebnih za dalji transport i uvoz robe, ali na kupčev rizik i trošak,
- da plati kupcu troškove i izdatke koje je ovaj imao pružajući mu pomoć u pribavljanju dokumenata i informacija potrebnih za izvoz i transport robe do luke otpreme.

Kupac je dužan:

- da plati robu po ceni iz prodajnog ugovora,
- da preuzme isporuku od prodavca, prihvati dokument o isporuci i primi robu ukrcanu na brod u luci otpreme ugovorenog datuma ili unutar ugovorenog roka za otpremu,
- da prodavcu dostavi informacije o brodu, datumu dolaska u luku otpreme i vremenu dozvoljenom za ukrcaj robe unutar ugovorenog roka za otpremu,

- da ugovori i plati troškove prevoza od ugovorene luke otpreme, kao i da snosi sve rizike od manjka ili oštećenja na robi od momenta završetka ukrcaja robe na brod,
- da snosi dodatne troškove i sve rizike od ugovorenog datuma ili datuma isteka ugovorenog roka, ukoliko propusti da prodavcu dostavi podatke o brodu, ili zakašnjenju dolaska broda u luku otpreme, ili ako brod ne preuzme robu ili prestane da krca robu pre isteka ugovorenog vremena,
- da pribavi uvoznou dozvolau i druga odobrenja, obavi uvozne carinske formalnosti i plati sve dažbine, poreze i druge izdatke plative pri uvozu,
- da prodavcu pruži pomoć u pribavljanju dokumenata i informacija potrebnih za izvoz i dopremu robe do luke otpreme, ali na trošak i rizik prodavca,
- da prodavcu plati sve troškove i izdatke koje je ovaj imao pružajući mu pomoć u pribavljanju dokumenata i informacija potrebnih za uvoz i transport od luke otpreme.

10. C F R (Cost and Freight) (... named port of destination) Cena sa vozarinom (... naznačena luka odredišta)

"Cena sa vozarinom" znači da je prodavac izvršio isporuku kada je roba ukrcana na brod u luci otpreme ili je obezbedio da bude tako otpremljena. Prodavac je dužan da ugovori prevoz i plati pomorsku vozarinu do naznačene luke odredišta, **ALI RIZICI** od gubitka ili oštećenja na robi prelaze sa prodavca na kupca kada je roba ukrcana na brod. Kod ovog pravila, kao i kod CPT, CIP i CIF, mesto i vreme prelaska troškova i rizika ne podudaraju se.

Prodavac je dužan:

- da obezbedi robu pakovanu na uobičajen način, trgovačku fakturu i druge dokumente o usaglašenosti unutar ugovorenog roka u skladu sa prodajnim ugovorom
- da pribavi izvoznou dozvolu i druga odobrenja, obavi izvozne carinske formalnosti i plati sve dažbine, poreze i druge izdatke plative pri izvozu,

- da ugovori i plati troškove dopreme robe do luke otpreme, ukrcaja robe na brod i snosi sve rizike od manjka ili oštećenja na robi do momenta završetka ukrcaja,
- da ugovori i plati transport robe do luke odredišta i plati deo troškova istovara ako to proističe iz ugovora o prevozu,
- da pribavi i kupcu dostavi odgovarajući transportni dokument, koji će kupcu omogućiti da zahteva robu od prevoznika u luci odredišta, kao i da može da proda robu tokom prevoza,
- da kupcu dostavi detaljne informacije o spremnosti robe za ukrcaj, toku i završetku ukrcaja, ili o tome da brod nije došao na vreme ili nije preuzeo robu ili je prestao da uzima robu pre isteka ugovorenog roka,
- da kupcu pruži pomoć u pribavljanju dokumenata i informacija potrebnih za uvoz ili transport robe od luke odredišta, ali na kupčev rizik i trošak i
- da plati kupcu sve troškove i izdatke koje je ovaj imao pružajući mu pomoć u pribavljanju dokumenata i informacija za izvoz i transport robe do luke otpreme.

Kupac je dužan:

- da plati robu po ceni iz prodajnog ugovora,
- da preuzme isporuku od prodavca u luci otpreme, prihvati dokument o isporuci i primi robu od prevoznika u luci odredišta,
- da prodavcu blagovremeno dostavi podatke o vremenu za otpremu robe i da odredi tačku prijema robe u luci otpreme, ako na to ima pravo prema prodajnom ugovoru,
- da snosi sve rizike od manjka ili oštećenja na robi od momenta završetka ukrcaja robe na brod,
- da plati troškove istovara u luci odredišta, uključujući wharfage i lighterage, ako ovi troškovi nisu na teret prodavca prema ugovoru o prevozu,
- da pribavi uvoznju dozvolu i druga odobrenja, obavi uvozne carinske formalnosti i plati sve dažbine, poreze i druge izdatke plative pri uvozu,

- da prodavcu pruži pomoć u pribavljanju dokumenata i informacija potrebnih za izvoz, dopremu robe do luke i dalji transport, ali na prodavčev rizik i trošak i
- da prodavcu plati troškove i izdatke koje je ovaj imao pružajući mu pomoć u pribavljanju dokumenata i informacija za uvoz i dalji transport robe od luke odredišta.

11. C I F (Cost, insurance and freight) (... named port of destination)

Cena, osiguranje i vozarina (... naznačena luka odredišta)

"Cena, osiguranje i vozarina" znači da prodavac vrši isporuku kada je roba ukrcana na brod u luci otpreme ili je obezbedio da tako bude otpremljena. Prodavac je dužan da plati troškove dopreme robe do luke ukrcaja, troškove ukrcaja na brod, vozarinu do luke odredišta i osiguranje robe u prevozu do luke odredišta, ali rizici od gubitka ili oštećenja na robi prelaze sa prodavca na kupca momentom završetka ukrcaja. Kao i kod pravila CPT, CIP i CFR, prelaz troškova i rizika sa prodavca na kupca ne odvijaju se u isto vreme i na istom mestu.

Prodavac je dužan:

- da obezbedi robu pakovanu na uobičajen način, trgovačku fakturu i druge dokumente o usaglašenosti unutar ugovorenog roka shodno prodajnom ugovoru,
- da pribavi izvoznju dozvolu i druga odobrenja, obavi izvozne carinske formalnosti i plati sve dažbine, poreze i druga davanja plativa pri izvozu,
- da ugovori i plati troškove dopreme robe do luke otpreme i troškove ukrcaja robe na brod,
- da snosi sve rizike od manjka ili oštećenja na robi do momenta završetka ukrcaja,
- da ugovori i plati troškove prevoza do luke odredišta i deo troškova istovara, ukoliko to proističe iz ugovora o prevozu,

- da ugovori i plati osiguranje robe do luke odredišta od kupčevog rizika sa minimalnim pokrićem (prema setu klauzula "C" Institutskih klauzula o osiguranju robe), kao i da kupcu dostavi polis osiguranja ili drugi dokument o osiguranju,
- da pribavi i dostavi kupcu odgovarajući transportni dokument, koji će kupcu omogućiti da zahteva robu od prevoznika u luci odredišta, kao i da može da je proda tokom transporta prenošenjem dokumenta narednom kupcu,
- da kupcu dostavi detaljne informacije o spremnosti robe za otpremu, toku i završetku ukrcaja, kao i o tome da li je brod prispeo na vreme, preuzeo robu unutar dogovorenog roka ili nije preuzeo svu robu ili je prestao da uzima robu pre isteka ugovorenog roka,
- da kupcu pruži pomoć u pribavljanju dokumenata i informacija potrebnih za dodatno osiguranje, uvoz i dalji transport robe,
- da kupcu plati troškove i izdatke koje je ovaj imao pružajući mu pomoć u pribavljanju dokumenata i informacija potrebnih za izvoz i transport robe.

Kupac je dužan.

- da plati robu po ceni iz prodajnog ugovora,
- da preuzme isporuku od prodavca u luci otpreme, prihvati dokument o isporuci i primi robu od prevoznika u luci iskrcaja,
- da provacu dostavi blagovremene informacije o vremenu otpreme i o tački isporuke u luci otpreme, ako na to ima pravo po prodajnom ugovoru,
- da snosi sve rizike od manjka ili oštećenja na robi od momenta završetka ukrcaja u luci otpreme,
- da snosi sve dodatne troškove i sve rizike od ugovorenog datuma ili datuma isteka ugovorenog roka, ukoliko ne dostavi blagovremene instrukcije prodavcu vezane za otpremu robe,
- da plati troškove iskrcaja u luci odredišta, uključujući troškove wharfage i lighterage, ukoliko ovi troškovi nisu na teret prodavca po ugovoru o prevozu,
- da pribavi uvozu dozvolu i druga odobrenja, obavi uvozne carinske formalnosti i plati sve dažbine, poreze i davanja plativa pri uvozu,
- da prodavcu pruži pomoć u pribavljanju dokumenata i informacija potrebnih za izvoz i transport robe i

- **da prodavcu plati troškove i izdatke koje je ovaj imao u pružanju pomoći oko pribavljanja dokumenata i informacija za uvoz i dalji transport robe od luke odredišta.**